

ut quid pro illis baptizamur? Dicitur enim, ut eorum animæ a pœnis liberentur, qui fructus consistere posset, etiamsi nunquam essent iterum corporibus uniendæ. Sed hæc obiectio in omni sententia necessario solvenda est. Tum quia eadem fieri potest contra testimonium allatum ex 2 Machab.; tum etiam quia Paulus in eodem cap. sæpius eandem illationem inculcat, ut cum ad persuadendam resurrectionem inquit: *Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiles sumus omnibus hominibus.* Nam ad hæc etiam verba responderi posset, etiamsi non sit futura resurrectio, nos non sperare in Christo tantum in hac vita, et hoc satis esse ut non simus miserabiles omnibus hominibus, quia æterna bona animæ speramus. Rursum, quod ibidem ait: *Si secundum hominem ad bestias pugnavi Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? Manducemus et bibamus, cras enim moriemur.* Eadem enim responsione hæc omnia dilui posse videntur, scilicet, manere animas post mortem, quibus opera hujus vitæ nocere possunt aut prodesse. Quocirca, quod supra diximus de Christi argumentatione, Matth. 22, de his omnibus locis necessario dicendum est. Sæpe in Scriptura has quæstiones de pœna præmioque animarum, et de resurrectione corporum ita esse conjunctas, ut ab una ad aliam facile fiat transitus, et eadem censeatur utriusque definitio. Vel quia inter Judæos, ad quos fere est sermo in prædictis Scripturæ locis, nullus negabat resurrectionem, nisi qui negaret animæ immortalitatem; vel quia pœna, et præmium et resurrectio mortuorum æque ad divinam providentiam pertinent. Sic ergo Paulus prædictis verbis immediate concludit, mortuorum animas pœnas luere, quibus possunt per nostra suffragia levare. Unde fit illas manere post mortem, et Deum habere earum providentiam. Ex quo supponit, necessario sequi eas non mansuras perpetuo separatas, neque earum corpora perpetuo caritura condigno præmio aut pœna. Sic igitur hæc expositio probabiliter defenditur, licet juxta illam necessario sit fatendum, sicut Paulus dixit: *Qui baptizantur pro mortuis, ita dicere potuisse: Qui baptizamur pro mortuis.* Imo, sicut dixit: *Ut quid baptizantur pro mortuis?* ita potuisse absolute dicere: *Ut quid baptizatur pro mortuis?* vel *Ut quid pœnitentiam agunt?* Nam si neque anima maneret post mortem, neque futurum esset præmium et pœna, frustra hæc fierent propter salutem animæ. Sed hæc non sunt

magna incommoda, quia non oportuit Paulum omnia dicere; præsertim in singulis verbis.

15. *Quinta expositio.* — Posset tamen aliter hæc expositio declarari, vel esse potius quinta expositio, ut, scilicet, *baptizari*, in prædicta significatione sumatur, scilicet; prout idem est quod pati afflictiones vel dolores, vel etiam martyrium pro mortuis, id est, pro mortuorum resurrectione docenda ac defendenda. Sicut ipse Paulus de se dixit, Act. 23: *De spe et resurrectione mortuorum ego judicor: et c. 24: Quoniam de resurrectione mortuorum ego judicor hodie a vobis.* Argumentatur ergo Paulus, juxta hanc expositionem, a fide et exemplis sanctorum hominum qui propter resurrectionis fidem et spem suo sanguine baptizari non dubitarunt. Cui expositioni videtur consentaneum, quod Paulus subjungit: *Quotidie morior propter gloriam vestram, fratres.* Ita fere Gagneus in Paulum.

16. *Sexta expositio.* — Sextam expositionem alii adhibent, Paulum, iis verbis alludere ad consuetudinem Judæorum, qui quando mortuos tangebant vel sepeliebant, immundi irregularesque fiebant, et ideo baptismo seu lavaero aliquo utebantur ad eam immunditiam legalem tollendam, juxta præscriptum legis, Num. 19; et hoc lavaero dici potest *baptizamus pro mortuis.* Nam, sicut Eccles. 30, dicitur *baptizari a mortuo*, qui lavatur ad tollendam immunditiam contractam ex contactu mortui, ita dici potest *baptizari pro mortuo*, qui propter curandum funus et sepulturam mortui irregularitatem contrahebat, et lavaero postea indigebat. Juxta hanc ergo interpretationem, sumit Paulus argumentum resurrectionis ex cura funeris et sepulturæ mortuorum, quæ semper apud fideles fuit, quæ in spe resurrectionis fundatur. Non enim tam sollicitè corpora mortuorum curarent, nisi sperarent ea resurrectura; et hoc est quod Paulus ait: *Quid est, quod baptizantur pro mortuis, si corpora non resurgunt?* ac si diceret: Cur tanta cura et sollicitudine eos sepeliunt; etiamsi pro eis postea baptizari oporteat, si spem resurrectionis eorum non habent? Hæc vero expositio aliquantulum est violenta et voluntaria.

17. *Septima expositio.* — Septimam interpretationem addit Theodoretus iis verbis: *Qui baptizatur, Domino consepeliatur, ut cum mortuis fuerit particeps, sit etiam particeps resurrectionis; sin autem corpus non resurgit, cur etiam baptizatur?* Itaque vult Paulum lo-

qui de baptismo Christi, quem esse figuram sepulturæ Christi alibi Paulus docuit, dicens, *nos per baptismum consepeliari Christo.* Et hæc ratione, dum baptizamur, dicemur *baptizari pro mortuis*, quia veluti gerimus personam mortui, et quodammodo sepelimur. Quod sine causa dicit Paulus fieri, si non est mortuorum resurrectio, quia, sicut per baptismum, dum in aquam mergimur, Christo consepelimur, ita cum emergimus, cum eo resurgimus, ut eisdem locis Paulus aperte docuit. Esset ergo vana tota illa baptismi actio et representatio, si nulla esset mortuorum resurrectio. Et hanc expositionem Cajetanus amplectitur, quæ etiam videtur nimis dura ac violenta. Tum quia *baptizari pro mortuis* in nullo genere locutionis significat agere in baptismo personam mortui; alias possemus etiam dici baptizari pro Christo; tum etiam quia, si representatio baptismi esset vana aut falsa, non existente resurrectione mortuorum, non esset quia baptismus representat sepulturam mortui, sed quia representat resurrectionem; ergo non debuisset Paulus argumentum sumere ex baptismo *pro mortuis*, sed pro suscitatis.

18. Ultima expositio est, *baptizari pro mortuis*, idem esse quod baptizari baptismo Christi, profitendo resurrectionem mortuorum. Ita Chrysostomus, hom. 40 in 1 ad Cor., qui notat primitivæ Ecclesiæ consuetudinem fuisse, ut, qui baptizandi essent, Symbolum fidei et expresse mortuorum resurrectionem profiterentur, priusquam idem præstarent ipso opere baptismi abluendo corpus, quia resurrecturum illud sperarent. Hac ergo ratione dicti sunt a Paulo *baptizari pro mortuis.* Ex quo sensu optime concluditur argumentum, sine causa hoc modo baptizari, si non est spes resurrectionis mortuorum. Et hanc expositionem sequitur Theophylactus, Oecumenius, in Paul.; et Gagneus non rejicit; nec videtur contemnenda, quanquam non satis apte accommodetur verbis Pauli. Nam *baptizari pro mortuis*, dure exponitur quod sit baptizari, verbo et opere profitendo resurrectionem mortuorum. Itaque inter omnes expositiones quarta videtur facilior. Si quis tamen recte consideret, in singulis ferme continetur aliqua propria ratio conferens ad persuadendam resurrectionem; et ideo omnes illas adduxi, quia, licet non omnes explicit mentem Pauli, omnes tamen utiles sunt ad resurrectionem persuadendam. Et hæc de loco Pauli, 1 ad Cor. 15; in reliqua enim

parte capitis solum adducit exemplum seminum ad declarandam resurrectionem, quod non adducitur a Paulo ad probandum futuram esse, sed ut declaret esse possibilem, et modum ejus, ut latius in superioribus diximus.

19. Tertio, principalem rationem ad persuadendam resurrectionem adduxit Paulus, 2 ad Cor. 5, dicens: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.* Quæ ratio sumpta est ex divina providentia, quam late supra, disp. 44, sect. 8, prosecuti sumus, et multorum Patrum testimoniis explicuimus; et ideo hic nihil addemus. Aliud vero Pauli testimonium, 1 ad Thessal. 4, quod insigne etiam est in hac materia, explicabitur inferius, tractando de efficientia Christi circa resurrectionem nostram, et de tempore resurrectionis. Neque ad confirmandam hanc veritatem, oportet uti Patrum testimoniis, tum quia res est frequentissima in illis; tum etiam quia sufficienti quæ inter explicandum Scripturam adduximus; possunt autem præterea videri Cyril. Jeros., cat. 4, et latius in 18; Gregor. Nyssenus, orat. de Resur.; Ambros., l. de Fide Resur.; et Theodor., in Epitome divinarum decret., cap. de Resurrect. et de judicio; Prosper, in dimidio temporis, c. 18. Rationes etiam in eadem explicatione testimoniorum Scripturæ adductæ sunt, quibus addi possunt aliæ supra adductæ, tractando quomodo resurrectio possit naturaliter cognosci.

20. Ex dictis relinquitur primo, resurrecturos homines in eisdem numero corporibus in quibus ceciderunt, tum quia in superioribus ostendimus hoc esse de necessitate veræ resurrectionis; tum etiam quia testimonia allata, ipsorum corporum ac ossium resurrectionem promittunt; et quia hoc necessarium est ut perfecte servetur ratio justitiæ, præmii ac pœnæ, juxta divinæ providentiæ dispositionem. Propter quam rationem probabilius etiam in superioribus duximus, non solum materiam totius corporis futuram esse eandem, sed etiam in singulis membris et organis corporis eandem identitatem fore servandam.

SECTIO II.

Utrum omnes homines justii resurrecturi sint.

1. In præcedenti sectione, solum ostendimus futuram esse hominum resurrectionem

generalem. Ex quo illud absque ulla controversia efficitur, omnes homines sanctos et justos, qui ante resurrectionis diem mortui fuerint, esse suscitandos. Nam hoc aperte probant Scripturarum testimonia, et nullum est quod in contrarium objici possit, neque ulla difficultas dubitandive ratio; dummodo excludamus singularia privilegia eorum qui ante universalem resurrectionem excitati fuerunt, ut de B. Virgine certum est; et de iis qui cum Christo resurrexerunt, supra diximus; et de Elia et Enoch infra dicemus. Solum ergo superest ut dicamus de iis justis hominibus qui vivi inventur in die iudicii, et prope horam resurrectionis. Nam, licet certum sit horum corpora esse transformanda in qualitatem et perfectionem gloriosorum corporum resurgentium, dubium tamen est an vere ac proprie resurgant. Ratio dubitandi est, quia non resurgit nisi quod cecidit; isti autem non ceciderunt, cum non fuerint mortui. In contrarium est, quia locutiones Scripturæ generales sunt, et nulla est sufficiens ratio vel auctoritas ad hujusmodi exceptionem faciendam.

2. In hac re duæ sunt celebres sententiæ. Prior negat illos homines justos, qui tum temporis vixerint, esse aut morituros, aut resuscitandos; sed solum immutandos seu transformandos. Cujus primum fundamentum sumitur ex Paulo, 1 Cor. 15, præsertim juxta additionem græcam, quæ sic habet: *Ecce mysterium vobis dico, non omnes quidem dormiemus; omnes tamen immutabimur.* Quorum verborum sensus est, non omnes justos esse resurrecturos, quia non omnes mortem obibunt; omnes tamen fore ad statum gloriæ transferendos. Cum qua sententia consonant sequentia verba: *Mortui resurgent incorrupti, et nos immutabimur.* Illa enim particula, *et nos*, homines tunc viventes significat, quos ita appellat, quia locutus est veluti ipsorum justorum voce, qui tunc viventes in carne inventur. Quam sententiam et expositionem egregie confirmat aliud testimonium Pauli, 1 ad Thessal. 4, dicentis: *Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos, qui vivimus, qui residui sumus, in adventu Domini non præveniemus eos qui dormierunt.* In his enim verbis etiam loquitur Paulus in persona eorum qui tempore iudicii vivi inventur. Non enim loqui potest in sua propria persona, cum ipse usque ad secundum Christi adventum non esset victurus. De iis ergo hominibus qui tunc vivent, ait non esse præventuros eos

qui dormierunt; ubi supponit eos non esse dormituros. Et quia hinc sequi videbatur, hos prius fore glorificandos quam alios, eo quod resurrectione non indigerent, sicut illi, admonet Paulus non ita esse futurum: *Quoniam (inquit) ipse Dominus in jussu et in voce Archangeli, et in tuba Dei descendet de caelo, et mortui qui in Christo sunt resurgent primi; deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur, sic rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera, scilicet per gloriosam immutationem, absque morte et resurrectione.* Videtur ergo hæc sententia esse expressa Pauli; et ita censeat exponendo hæc loca Chrysost., hom. 42 in 1 ad Cor., et hom. 7 in 1 ad Thess.; Theodoretus, Theophyl., et OEcumen. in Paul.; et Origenes, lib. 5 cont. Celsum, non longe ab initio; et Hieron., epist. 152 ad Minnerium, refert in hanc sententiam Theodorum Heracleotem, et Apollinarium, quam ipse non judicat improbabilem; et super Isaiam, c. 51, illam lectionem Pauli sequitur: *Non omnes dormiemus;* in epist. vero 148, q. 3, interpretans locum Pauli, 1 ad Thess. 4, absolute docet hanc sententiam. Augustinus etiam, q. 3 ad Dulcitium, licet locum 1 ad Cor. aliter legat, quam nos diximus, et ideo dubius de tota sententia esse videatur, tamen propter aliud testimonium ad Thessalon. valde est propensus in hanc sententiam, et plane fatetur se ignorare in quo alio sensu possit ille locus exponi. Et Gennad., de Eccles. dogmatibus, c. 7 et 8, hanc sententiam ut probabilem relinquit. Præterea Tertullian., l. de Resur. carnis, c. 41 et 42, licet locum 1 ad Cor. 15 aliter legat, hanc nihilominus sententiam aperte docet, et ad illam accommodat vulgatam lectionem, quæ sic habet: *Omnes quidem resurgemus,* dicens illam immutationem, quæ fiet in justis tunc viventibus, pro resurrectione computari. Nam, cum ab statu mortali ad immortalem transferendi sint, quodammodo *resurgere* dicuntur. Quod etiam notavit Gennad. supra, et indicavit Chrysost. Aliter vero Ambrosius, 1 ad Cor. 15, exponit hunc locum juxta hanc sententiam, retenta vulgata lectione, scilicet: *Omnes resurgemus, qui in adventu Christi mortui inveniemur, sed non omnes immutabuntur, qui in corpore sint reperti, quia soli Sancti beatitudinis gloriam consequentur.* Et primo confirmari potest hæc sententia, ex eo quod in Symbolo dicitur Christum venturum esse *ad judicandos vivos et mortuos*, juxta illud Act. 10: *Ipse est qui constitutus est a Deo iudex vivorum et mortuo-*

rum; et illud ad Rom. 14: *Christus in hoc mortuus est et resurrexit, ut vivorum ac mortuorum dominetur.* Sed non potest hoc rectius explicari, quam si dicamus iudicaturum Christum, et eos quos (cum venerit) vivos repererit, et eos qui mortui jam fuerant. Secundo confirmari potest, quia nulla potest assignari causa naturalis subitæ mortis tot hominum; nec vero credendum est jussu Dei omnes esse violenter interficiendos. Nam quod solet dici, comburendos fore igne conflagrationis, per se est creditu difficile. Cur enim Deus tot justos vivos comburet? et præterea aliqui existimant conflagrationem ignis futuram post hominum resurrectionem et iudicium peractum, de quo postea dicturi sumus.

3. *Justi homines sicut moriuntur, ita et resurgent universi.* — Secunda sententia est, omnes homines justos vere ac proprie esse resurrecturos, et consequenter prius esse morituros. Nam propria resurrectio est a morte, tanquam a termino a quo, ut supra diximus. Quam sententiam docuit D. Thomas 1. 2, q. 81, a. 3, ad 1; et eam defendunt omnes Scholastici, in 4, d. 43, et recentiores scriptores Catholici, quam (ut Gennad., citato loco, testatur) *maxima Patrum turba tradente susceperunt*, eosque statim indicabimus exponendo Scripturæ testimonia. Primum ergo fundamentum hujus sententiæ est, quia Scriptura sæpe repetit omnes homines esse morituros, et insignis locus est ille ad Rom. 5: *Sicut per unum hominem peccatum in mundum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit.* Ubi tam generaliter dicitur mors, sicut peccatum ad omnes transire; ergo sicut a contractione peccati nullus excipitur (omisso speciali B. Virginis privilegio), ita nec a morte. Ergo tantam hominum multitudinem excipere, aperte videtur contra hanc generalem legem. Secundo urgent verba Pauli, 1 Cor. 15, prout in vulgata latina leguntur: *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur;* quorum planus sensus est, omnes quidem homines, tam bonos quam malos, esse resurrecturos; non tamen omnes fore ad statum gloriæ transituros. Et hoc idem est quod postea dicit: *Mortui resurgent incorrupti,* quod commune est bonis et malis; *et nos, id est, justi, immutabimur.* Neque satisfacit responsio illa, quod viventes in corpore mortali dicantur *resurgere*, eo quod transferantur ad statum gloriæ. Præterea, quia hoc est contra proprietatem verbi *resurgendi*; ut enim ait

Atban., l. de Incarn. Verbi Dei, ante med., *mortem resurrectionem antevertere oportet, siquidem resurrectio oboriri non potest, nisi mors præcedat.* Et idem repetit ser. 3 contra Arianos. Secundo, quia ibi Paulus satis distinguit resurrectionem ab immutatione; hæc ergo est immutatio, et non resurrectio, juxta phrasim Pauli. Tertio, quia (ut Augustinus argumentatur) Paulus in eodem c. dixerat: *Tu quod seminas, non vivificatur, nisi prius moriatur.* Dixerat etiam eos, qui resurgunt in Christo, per ipsum vivificari, *quia sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur.* Ergo ex Pauli sententia non resurgunt, nisi qui prius mortui sunt. Et hinc etiam facile excluditur alia evasio, quam insinuavit OEcumenius, ut per distributionem accommodam intelligatur, *omnes resurgemus*, id est, qui mortui fuerimus. Nam, licet verum sit eos tantum surrecturos qui mortui fuerint, tamen Paulus utrumque de omnibus hominibus absolute affirmat, morituros esse ac resurrecturos. Neque etiam contra vim hujus loci obstat græca lectio, quæ contraria videbatur. Primo quidem, quia vulgata latina (quæ Ecclesiæ auctoritate recepta est) præferenda est lectioni græcæ. Secundo, quia multi etiam græci codices non habent negationem in priori parte, sed in posteriori, hoc modo: *Omnes quidem dormiemus; sed non omnes immutabimur.* Ita legisse Didymum Alexand., et Acacium Cæsariens., atque ita in pluribus codicibus reperisse, refert Hieron. in prædicta epist. dicens, ex eorum verbis, huic sententiæ magis acquiescere Ecclesiam: *Ut omnes communi morte moriamur; et non omnes immutemur in gloriam;* et infra ita concludit: *Hoc autem sciendum, quod magis convenit veritati ita legere, omnes quidem dormiemus.* Et hoc modo legunt ex antiquis Patribus Latinis, Augustin., 20 de Civit., c. 20, ubi licet utramque lectionem afferat, hanc præfert; idem q. 3 ad Dulcitium, et Ep. 146 ad Consentium. Et fortasse varietas hujus lectionis orta est ex unius tantum elementi mutatione. Nam priores græci codices habebant hoc modo (ut in Complutensi exemplari refertur) πάντες μὲν ὄν κοιμηθήσονται, quod ad litteram vertitur, *omnes quidem certe dormiemus.* Nam illa particula ὄν, igitur, vel certe significat. Si autem ablata ultima littera dicas ὄν, significabit non. Fieri ergo potuit ut scriptorum incuria illa littera expungeretur. Quamquam autem hæc lectio affirmativa, *omnes dormiemus*, diversa videatur a vulgata lectione, *omnes resurgemus*, tamen

(ni recte notavit D. Thomas) sensus est idem, tum propter verbum *dormiemus*, quo significatur mors, propter futuram resurrectionem, Joann. 11: *Lazarus amicus noster dormit*. Tum quia, ex eo quod omnes sint morituri, sequitur omnes esse resurrecturos; et quia hæc erat Pauli intentio (ut ex contextu constat), ideo, ut illam magis explicaret vulgatus interpret, vertit, *omnes resurgemus*. Et ita intellexerunt Latini Patres, qui hanc sententiam sequuntur, August. supra, et de Fide et Symbolo, c. 6; Fulgen., de Fide ad Petrum, c. 3 et 29; Ambros., in 1 ep. ad Cor. et ad Thessal.; Ruffin., in Expos. Symboli; Julianus, Archiep. Tolet., l. 3 Prognost., c. 48; et Claudianus, l. 4 de Statu animæ, et omnes recentiores. Tertio, quia etiamsi græcam lectionem negantem retineamus, potest ita exponi, ut non sit vulgatæ lectioni latinæ contraria; ergo ita omnino faciendum est. Antecedens declaratur, primum ex OEcumenio, ibi dicente, verbum illud, *Non dormiemus*, intelligi posse de diuturna dormitione, ita ut opus sit sepulchro, ac solutione ad corruptionem. Nam quia mors et resurrectio eorum qui usque ad diem iudicii vitam protraxerint, veluti in momento et quasi subito motu fiet, ideo horum mors quasi nulla existimatur. Itaque sensus erit, *Non omnes dormiemus*, id est, non omnes diuturno mortis sopore tenebimur, sed aliqui tam subito evigilabunt, ut vix dormiisse videantur. Vel aliter, quia græci textus non habent, *Non omnes dormiemus*, sed, *Omnes quidem non dormiemus*, quamvis juxta phrasim græcam fortasse æquipolleant, possumus tamen latine universaliter interpretari, hoc sensu: *Omnes non dormiemus*, id est, omnes evigilabimus, seu non perpetuo somno corripiemur, quod est ac si diceret: *Omnes resurgemus*. Vel denique (ut alii exponunt) ut illud *non*, positum sit pro *non tantum*, et sit sensus, *Omnes non tantum dormiemus*, sed etiam immutabimur a morte ad vitam. Similis enim modus loquendi non semel in Scriptura reperitur, ut Marc. 9: *Quicumque me susceperit, non me suscepit, sed eum qui misit me*, id est, *non tantum me*; et 2 ad Cor. 7 (ut recte ibi notat D. Thomas): *Scripti vobis, non propter eum qui fecit injuriam, neque propter eum qui passus est*, id est, non propter eos tantum, sed ad manifestandam sollicitudinem nostram.

4. *Mors omnibus generalis*.— Igitur, cum vulgata lectio veritatem hujus sententiæ maxime requirat, et græcæ omnes possint ita exponi, ut illi non contradicant, omnino præ-

dictæ sententiæ acquiescendum est. Quæ non potest alia ratione probari, nisi quæ ex dictis testimoniis sumitur, scilicet, quia mors est generalis pœna omnibus hominibus imposita propter transgressionem primi parentis, ut Paulus docuit citatis locis, ex illo Genes. 3: *Terra es, et in terram ibis*. Propter quod dixit idem, ad Heb. 9: *Statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium* (quæ verba videntur egregie confirmare hanc sententiam. Satis enim significant omnes homines, priusquam judicentur, esse morituros). Sed nulla est ratio, ob quam omnes illi homines hac pœna liberentur, cum nulla sit specialis causa hujus privilegii, neque ullum illius sufficiens fundamentum. Unde David, Psal. 88, tanquam rem omnino admirandam et inusitatam dicit: *Quis est homo qui vivet, et non videbit mortem? eruet animam suam de manu inferi?* Cui rationi, ut completa sit, addi potest, in fine mundi, seu tempore iudicii universalis, futuras esse causas quæ sufficient mortem inferre omnibus mortalibus qui tunc vixerint, ut in solutionibus argumentorum explicandum est.

5. *Responsio ad argumentum oppositum*.— *Testimoniū Pauli 1 ad Thes. 4 expositio*.— Ad fundamenta ergo prioris sententiæ, de primo testimoniō Pauli jam satis dictum est. Ad aliud vero, ex 1 ad Thessal., c. 4, Augustinus, dicto loco de Civitat., dicit Paulum solum affirmare homines, qui inveniuntur vivi tempore resurrectionis generalis, esse rapiendos in aera; non negare tamen esse morituros: *Unde fieri poterit* (inquit) *ut in ipso raptu moriantur, et paulo post resurgant*. Et in eadem expositionem inclinant Anselmus, Beda, et alii ibi. Est tamen difficilis creditu, primum, quia per se apparet incredibile illud genus mortis, et illud miraculum rapiendi in aera corpora adhuc mortalia, et (quod majus est) sustinendi in aere corpora jam mortua, donec resurgant. Nam licet hæc non sint Deo impossibilia, nec admodum difficilia, videntur tamen ad opus resurrectionis valde extranea et inutilia, et sine fundamento conficta. Deinde (quod caput est) Paulus aperte loquitur de raptu corporum in aera, per gloriosam immutationem, ratione cujus quasi connaturale et intrinsecum erit illis corporibus posse per aera sublevari. Et ita intelligunt Paulum cæteri omnes interpretes. Et ulterius probatur, nam Paulus inquit: *Simul rapiemur cum illis*; ergo quando isti rapiuntur, simul etiam rapiuntur alii, quos dixerat

fore a morte excitandos, et ideo ante hunc raptum supponitur facta illorum resurrectio; ergo non potest dici in hoc raptu aliquos esse morituros, alias post quorundam resurrectionem alii morerentur, et postea resurgerent, quod omnino improbabile est. Loquitur ergo Paulus de raptu glorioso, quod satis etiam confirmant illa verba postrema, *Et sic semper cum Domino erimus*. Ubi non dicit futuros nos esse in aere cum Domino, sed futuros sic, id est, in eo statu ac perfectione in qua rapti fuerimus; non ergo intercedet mors nec substantialis mutatio in eo raptu. Aliter ergo respondetur cum OEcumen. (quem videtur D. Thomas imitari), eos, qui tunc vivi reperientur, paulo ante generalem resurrectionem esse morituros; sed, quia modicum erit tempus inter mortem et resurrectionem, ideo Paulus de illis tanquam de viventibus loqui, distinctoque modo quam de aliis jam dudum mortuis. Ratio autem ob quam specialiter docuit hos non esse præventuros alios qui jam dormierant, non est quia ii non sint morituri; sed (ut inquit OEcumenius) quia cum alii essent multo antea mortui, eorumque cineres essent per orbem dispersi, ii vero paulo antea essent vita functi, et corpora fortasse manerent integra, videri poterat facilius hos quam illos esse suscitandos; ac propterea ait non ita futurum; sed tam facile esse Deo jam diu mortuos, quam eos qui tunc obierant, in momento et in ictu oculi excitare.

6. *Christus vivorum judex et mortuorum quomodo dicatur*.— Ad primam confirmationem, quomodo Christus dicatur *judicaturus vivos et mortuos*, quidam exponunt, id est, bonos et malos. Quam expositionem amplectitur Augustinus, de Fide et symbol., cap. 8, et in Enchirid., cap. 51; et Chrys., hom. 4 de Symb. Sed non placet, quia non est sermo de vita gratiæ, et morte illi opposita; sed de vita et morte naturali; qua etiam damnati vivent, cum judicabuntur, ut infra dicemus. Alii exponunt *judicaturus vivos et mortuos*, id est, animas et corpora. Nam, licet quando fiet iudicium, jam corpora tunc vivent, tamen nunc, quando fidem profitemur, animæ vivunt, corpora vero mortua sunt, juxta illud Matt. 10: *Nolite timere eos qui occidunt corpus; animam autem non possunt occidere*. Utraque vero judicabuntur. Ita Ruffinus, in Expositione Symboli. Tertio, licet *vivorum* nomine intelligamus eos qui usque ad diem iudicii vitam producent (ut etiam

Aug. et Chrys. supra exponunt), non est necesse dicere eos nunquam esse morituros, sed appellari *vivos* (ut diximus), propter brevitate mortis. Quarto vero et (ut opinor) simplicius et facilius dicitur, hæc verba Symboli respicere illud tempus in quo fidem profitemur; *vivos* ergo eos appellamus, qui nunc vivimus, *mortuos* vero, qui nos præcesserunt.

7. *Subita prope diem iudicii hominum mors*.— *Dubium*.— Ad secundam confirmationem respondetur plures futuras esse causas humanæ mortis prope diem iudicii. Nam imprimis Joann., in Apocal., de illo tempore loquens, ait, c. 6, *datam esse potestatem morti super quatuor partes terræ interficere fame, et gladio, et morte, et bestiis terræ*; et c. 8 et 9, dicit, *septem Angelis datas esse septem tubas*, quarum sonitu et clangore interfecerunt infinitam hominum multitudinem. Nam de solo sexto Angelo dicitur interfecisse *septam partem hominum*. Denique multi morientur fame, alii peste, alii nimio timore, alii denique ex aeris inclementia, et magna cœlorum ac elementorum perturbatione, quæ non solum homines, sed etiam cætera animalia conficiet. In quo illud etiam observandum videtur, non omnes homines justos fore tunc simul obituros; sed, juxta divinæ providentiæ dispositionem, alios tardius, alios citius, prout unusquisque ad animæ suæ purificationem diuturniori tempore indigebit.

8. *Responsio*.— Sed quæret tandem aliquis quam sit certa hæc sententia quam defendimus. Aliqui enim putant esse de fide propter testimonium Pauli, et generales locutiones Scripturarum, et quia in Symbolis fidei, præsertim Athanasii, dicitur ad Christi adventum omnes homines resurrecturos. Sed certum est non esse de fide, ut ex Augustino notavit Pammelius super Tertul. supra, in quo etiam conveniunt omnes Scholastici cum Magistro et D. Thoma, quia nulla est in hoc Ecclesiæ definitio, et loca Scripturæ variis modis exponuntur a Patribus (ut vidimus), qui a generali regula aliquos excipiunt ab actuali morte, quamvis ex peccato essent morti obnoxii, ad mortemque perpetuo tenderent, quod est continuum quoddam mori, ut dicunt Patres, in illud Genes. 2: *In quacumque die comederis ex eo, morte morieris*. Alii dicunt, quamvis nostra sententia non sit de fide, esse tamen ita certam, ut contraria sit temeraria. Ita Catharinus, 1 Cor. 15; et idem sentit Sotus, d. 43, q. 2, a. 4. Sed non video quo fundamento id asserant, cum tot ac tanti